

ACC. N:R M. 13567:1-28.

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Biarne, Skalmå
 Härad: Gräds Berättare: " " "
 Socken: V. Vram Berättarens yrke: förmän
 Uppteckningsår: 1954 Född år 1883 i V. Vram

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kyrklundslov. s. 1-3.
 Almsgens sittmöbler. s. 4-16.
 Butiksbrändel på landsbygden. s. 17-28.

Lu P 88.

" 94.

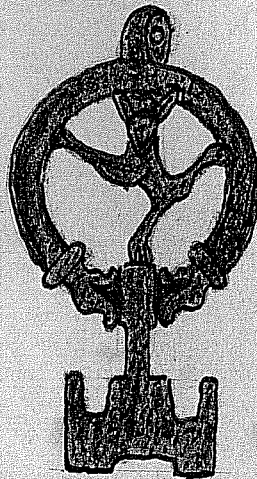
" 95.

(Skisser och teckningar sid. 14-16.)
 s. sid. 28.

Landskap: Stråne Upptecknare: Nils Björne
 Härad: Gärds Berättare: Dansamne
 Socken: V. Wram Berättarens yrke: u. vertstadsfirman
 Uppteckningsår: 1954 Född år 1883 i V. Wram
 Berättarens adr.: Edv. Lindahls g. 14, a, Malmö

Yrme håll.

Svar å LUF 88 Kyrttryddor. text 3 blad

Svar å LUF 94 Allmogens sittmöbler, text 10 blad
skisser 3 "Svar å LUF 95. Putits handel på landsbygden text 11 blad
skisser 1 ""Himmelrikets
mycket."

A.-B. GRAHNS TR. LUND Skala 1:1

På 700-talet på inneröarna i England börjat
bredvid avbildade amulett, vilken skulle bringa
sin bärare lycka och rikedom, samt efter döden
bjuda himmelrikets port.

Symboliken är Lejonet av Juda i strid med den
gamla ormen, eller Kristendomens kamp mot heden-
domen om himmelrikets myt.

Med vittingar och handelsmän kom den redan på
900-talet till Skandinavien, och några exemplar
är upphittade, spridda ända upp till Mälarens ränder.

Det senaste fyndet gjordes vid Haväng i Stråne, och
har STF låtit göra avgjutningar i brons och silver.
Originalen var av brons.

Skriv endast på denna sida

Malmö 28 maj 1954

Nils Björne

LUF 88.

ACC. N:R M. 13567:1.

Svar å frågelista LUF 88

Byrttryddor.

Ända fram på 1900-talet var det ganska vanligt att man hade en liten örttrast med sig i byrtan sommartid. Kvinnorna hade vanligtvis en sådan i handen medan mannen nöjde sig med ett par tvistar i knapphålet eller fästade med en knappnål om knapphålet satt neder. Vanligast var starkt doftande växter såsom salvia, ambrott och lavendel samt en hel del olika små blommor. När roser fanns tillgängliga kommo små röda rosknoppar med i örttrasten.

Det var även vanligt att lägga en liten tvist lavendel eller ambrott i psalmboken vid dagens predikotext. Denna sed före kom allmännast sommartid då levande växter var tillgängliga, men gamla kvinnor voro ofta förutseende och samlade, pressade och förvarade tvistar för psalmboken vintertid. Sammased iaktogs vid barn dop, byrttagning och konfirmation. Det var inga stora blomstertrastar

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 88
1

2 LUF 88.

ACC. N:R M. 13567:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

utan endast några lila blommor i handen eller
samma bandna med en tråd. Det förekom tillten
söndag som häst, men det var visst inte alla som voro
försedda med örter. Luttflaster eller lutt-doser har
jag aldrig sett användas i kyrkan, men väl har jag märkt
att någon gammal kvinna haft med sig en påse lutt
gott, och det händer nog än i dag att gamla kvinnor
håller den esa gamla sed, vars anor säkert ligen gå
långt tillbaka i tiden. Varför hade man denna sed?
Ja frågade man så fick man till svar: "Då e för enn
stra lutta som fölte". Det var endast seden, som skulle
upprätt hållas. Som andra gör så skall jag göra, för att jag
inte skall strifa mig från andra, hette det. En gammal
onkel dot ombudar att att en gumma hällde en sup grönn-
vin över sin gubbe, då han om söndagen skulle gå i kyrkan,
med motiveringen att han skulle lutta som andra barn.
Seden med örtstauot i kyrkan förekom oberoende av sam-
hällets ställning eller särskilda tillfällen. Seden att medfoga

3. LUF 88.

ACC. N:R M. 13567:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

frukt, karameller eller bärverk till kyrkan har jag aldrig iakttagit eller hört omförelse, där på orten.

Att gudarna vid kyrkbesök gjöds förändra på snus var nog ganska vanligt utanför kyrkan, men inte där inne.

Några påpekanter från prästerna, med anledning av dessa brutt föreställningar inte, då ju blommor inte förmedla medföra det och de andra sederna inte föreställa inom kyrkan.

De i en örttrakt vanliga växterna vara lavendel, ambrosia, mynta, salvia, nejlikor, marblommar, rosen krusar, pärlblommar m.fl.

Slat på svaren å lista LUF 88.

Malmö den 29-5-1954.

W. J. J. J.

L.L.F. 94

ACC. N:R M. 13567: 4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 94

Ollmogens Sittmöbler.

Vad som här kommer att meddelas grundar sig på meddelarens egna iakttagelser under 1880-talet och delvis även i början av 90-talet. Det bör förutsättas att alla detaljer ej kunna meddelas, då mycket från ha fallit ur minnet. Det som meddelas är däremot verkliga hågkomster från min fäderne bygd och i synnerhet från hembyn och närbelägna platser.

Bänkar.

Under 1870-80-talen voro väggfasta bänkar vanliga, men på 90-talet blev det endast i enstaka fall som dessa bibehöllas. Vanligen skaffades då såväl bönder som husmän moderna möbler. Väggfasta bänkar voro av främre slag: sittbänkar och liggbänkar. De förra voro smalare än liggbänkarna, men både typerna hade förvaringsrum under sittsen, som kunde väljas upp. I liggbänkarna förvarade man sängkläder under dagen, och i sittbänkarna förvarade man klädespcedler och

A. LUF94.

ACC. N:R M. 13567:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Barn och tjänstefolk lägo på de väggfasta bänktarna
medan mor och far lägo i säng i annat rum. Drängarna
lägo i drängkammaren i häststallet. Gäster lades i
sängar såvida de ej voro för många. Såfall kommo ligg-
bänktarna även till användning för de yngre. Till och med ungdom-
bänken kom då i bruk som sängplats. Sätthallad
gästa bänk har jag några gånger sett i bruk, men
detta har varit utom min hemsochten, där det inte
bruktats i min tid. Framför långbordet hade man
en lös bänk. — borsädes — och vid övre bordänden hade
man det väggfasta højsädes. husbonden hade sin
plats i detta längst in, och i själva hörnet, över den väggfasta
långbänken, hade han sina snapsflastor i ett hörnstäp-
-jörnestuged. Højsätet användes inte som liggplats.
Det var i regel för kort och smalt. Dess yttre ändade hade
hade en högt uppstående gavel, vars övre ända var
profilsturen och någon gång snidad upptill. Om un-
gefärlig placering se Bil. 1, Fig. 1. Utvände Bil. 3, fig 16.

3. LUF 94.

ACC. N:R M. 13567:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Som redan ommämnts kunde man finna dylika in-
redningar under 80-talet och in på 90-talet, då
de var på stark avtrinning. Man hade redan
på 80-talet, där man hade sina gamla möbelinred-
ningar kvar, sågat av de breda liggbänkrarna till sma-
rare sitt-bänkrar och transträ även körtat en sådan
bänk för att bereda plats för någon i staden inlagt
soffa, med eller utan stoppning. Men som började
ändra till modernare möblering är svårt att ange.
Troligen var det någon stor bonde som varit den
föregivande och andra följde så småningom efter,
fast denna förändring försiggick satta under en tid-
rymd av ett par tiotal år innan resterna av det
gamla helt försvunnit. De sedan ganska milda
kommunikationerna med det närbelägna Kristi-
anstad inverkade såkert på förändringen i
såväl möbel- som klädväg. På därvarande marknader
försåldes allra slag av såväl målade som omålade
möbler.

Pallar.

Pallar funnos av olika slag, såsom fotapall - strammel, brudpall - brudpall, kätts pall - tröspall, mjölt pall - miltrapall, slöjdpall - bogehuspall - och stolpall - tråij - Gainta stolapalla. Vanligen kallades alla stolar, utan ryggstöd, pallar. Överstående benämningar har man än i dag. Man hade även pallar att sitta på, då man krastade säden istället för att harpa den i gamla tider - kätts pall. Pallar se Bilaga 2, fig. 7-8-9.

Stolar.

Man hade ett flertal stolar jämte de väggfasta bänkar-
na. Därav voro ~~en del~~ enkla trästolar för vardagsbruk.
se Bilaga 2, Fig. 4 och 5. Eller liknande. Dess utom hade
man armstolar - armstola, se Bil. 2; Fig 6. Det fanns
även armstolar i raka linjer. Armstolarna voro avsedda
för de gamla och för husmoder, medan husfader van-
ligen hade en enklare stol och möjligen en gungstol -
en gånghastol eller gånghstol. se bil. 3, fig. 14.

5.

LUF 94.ACC N: A M. 13567:8.FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

De flesta stolarna, och i synnerhet de för vardagsbruk, hade främre släar mellan sidobenen, vilka förenades på mitten med en smalare slä. Det fanns även stolar vars alla fyra sidor voro förenade med släar. På en del stolar satt dessa släar strax under stolsitsens släar. Sittsläarna voro på nu brukligt sätt infop-
pade i benen. Stolens alla delar voro tapprade och limmade. Tapparna voro i flesta fall pinnade. Stolarna voro dels målade, dels endast färgade och dels betlade och bonade.

De stolar, som ej voro för dagligt bruk, voro bättre utförda. De ofta voro de målade med blomstermotiv på rygg-
stöden eller voro de färbonade. De finaste stol-
arna voro oftast polerade eller färbactre-
rade. Stolar med rottingsits förekommo
sällunda. Hade mina farföräldrar fem
eller sex sådana stolar. Farfar hade själv
tillverkat dem. Troligen hade han själv tillverkat
även rottingsitsen, då bland hans många redskap även
fanns en anordning för att skära rottingband, vilka också kunde köpas
färdiga

i staden. Stolarna voro tillvertrade någon gång under 1870-talet. Här till hade han använt masurbjörte, som var ljusbetsad. Yttbehandling var högglass polering. Pottingmätet var fäst vid ramen genom borrarade hål vare rättingbanden inductrits och pinnade fast. Pinnarna voro limmade, liksom kapa-foppningen av stolens övriga delar. Vars foppar ären voro pinnade. Pottingflätningens mönster var ättaktantiga ruter, som även är vanligt ännu i dag. Dessa stolars utseende s Bil. 3, fig. 12, 13. Frambenens yttre hörn voro arrundade.

Det förekom gamla stolar - enstaka exemplar - som hade sniderier på ryggstödet, i stjärnmönster eller enkel rantra. Om sådana stolar varit i allmänt bruk känner jag inte till. Att i detalj beskriva de snidade mönstren kan jag inte på grund av den långa tidrymd som skunnit sedan jag såg dem. Jag har en hel del sådana mönster med vilka jag lätt kunde förväxla.

Särskilda stoltypor: Tränta stolar, se pallar.

LUF 94.

ACC. N:R M. 13567:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Träbenta stolar funnos för olitra ändamål. Regel
voro de arbetsstolar, såväl i bostad som uthus.
När de kommit i brukt eller varifrån de kommit
känner jag inte till, men sådana stolar fanns,
som på den tiden här omtalas, voro från enstiftets
dagar - 1820-30-talen. Fällstolar minns jag mig
inte ha sett vid berörda tid. Ej heller förekommo
stolar av trätrubb eller laggade. Bordstolar voro inte
i brukt så vitt jag vet. Däremot var det sedan gammalt
brutligt med gungstolar eller jänglastola. se bil. 3
fig. 14. Utseendet varlade med tillverknare. Gungsto-
lar i typen pinnstolar voro i brukt under 80-talet
och gungstolar med fjädrar omkring sätteskriftet
Dessa stolar intogs i staden. Barnstolar
förekommo i så många olitra utförande att de äro
svåra att beskriva. Det fanns sådana med och utan
hjul, stolar på moder, stolar med ett litet bord framför,
alla voro individuellt utformade. Upphängda i taket

8. LUF 94.

ACC. N:R M. 13567: //

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

eller aridbana kring en stolpe har jag inte sett i Grube på denna orten, men holligen ha de gagnats i äldre tid. Jag har nämligen sett en sådan kringstol i ett utskur.

Grogrä stultypor. När sådana ursprungligen kommit i Grube förde vara svårt att avgöra. De ha så småningom smugit sig in i de gamla möbelmängen. Det fanns i min barndom gamla hem med möbeltyper där stilen på stolarna inte avvakt i avsevärd grad från sådana som man kan få se i nutiden. Pinnstolar hade man på åttitalet liknande dem man kan få träffa i dag. Enfallet pinnar i ryggstödet var i allmänhet 7, men det fanns även stolar med 6 pinnar och det fanns också ryggstöd med en figur-stöden bräda mitt i stödet, med 3 pinnar på vardera sidan. På dessa bräder fanns oftast målat en medeljong, slott, torn eller något annat. Stolarna voro i allmänhet svartlackerade, men det fanns även bruna. Allt rundvirke var svartat

9. LUF 94.

ACC. N:R M. 13567:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

De voro tillvertrade av björk, och sitser var utformad för god sittställning - figurformad. I välbärgade hems hade man stoprade stolar sedan gammalt. Tillverkning. De enklare möblerna tillvertrade bönderna själva, och om de inte voro slöjdkuniga så fanns alltid gränsutbildad snickare tillgänglig. På marknader fanns även en del att köpa. Det fanns även mera fabriksmässig framställning av allmoges möbler i staden. Gånga och smålänninga möbler sålufördes eller kunde beställas. I min hemträte fanns på 1800-talet goda möbelsnickare t.ex. Fagerström i Skettijunga, Etr. i Tollarps mff. Det fanns även snickarkunniga bönder t.ex. min farfar Nils Larsson, som själv gjorde sina möbler, och bland annat 11 skiffboier till sina barn. En har jag, dat. 1855. De blevo tillvertrade av etr, som han själv högg i stogen, tortrade, sågade och kalerade. Så gjorde även en del andra. De möbelsnickare, som

10. LUF 94.

ACC. N:R M. 13567:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Uunnat på orten, hade fullt upp att göra med
sina snickerier, så fick han annat arbete hade
de inte. Vanligen signade inte sina arbeten. En eller
annan hemslöjdare satte hanste sina initialer och
årstal på sina alster. Målade möbler fingo därmed
ganska ofta tillverkning året på målet.

Som eran omnämnts köpte man pinnstolarne i staden
antingen på marknad eller i butikk. Det fanns
färdigt fräsvare i Geringebogden och Småland som
gjorde pinnstolar, och i Järnmo tillverkade man
dem fabriksmässigt.

Slut på Svare å lista LUF 94.

Järnmo den 28 maj 1954.

Wissel Biarna

LUF 94. Bil. 2

ACC. N:R

M. 13567:15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

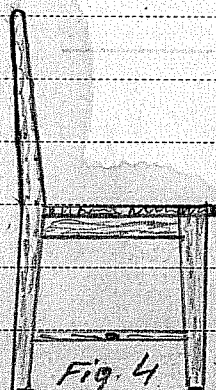

Fig. 4

Enkel stol av fur, målad eller omålad

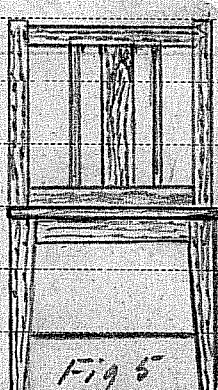

Fig. 5

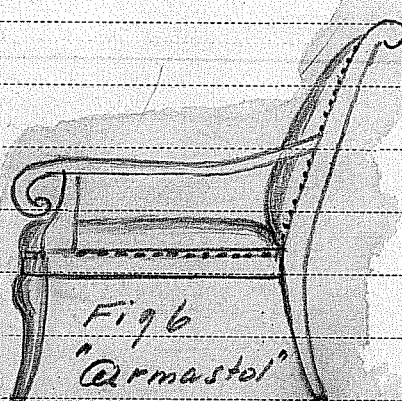

Fig. 6
"Armsstol"

Armsstol av björk, polerad
Klädd med garrat halv- eller
fårskinn, stoppad med svinborst
som upphärs av sadelgjord

Fig. 7
"Brudpall"

Brudpall av valnöt
Broderat överdrag
även sommet.

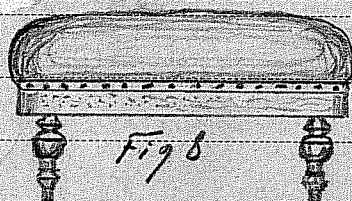

Fig. 8

Brudpall av björk
Broderat överdrag

Fig. 9
"Strammel"

Fotopall av ask
Bonad eller målad
Hål i plattan som handtag.

LUF 94. Bil. 3

ACC. N:R M. 13567:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

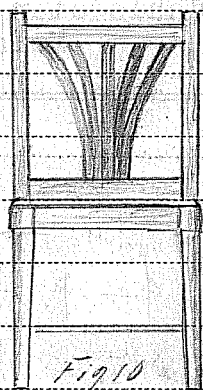

Fig 10

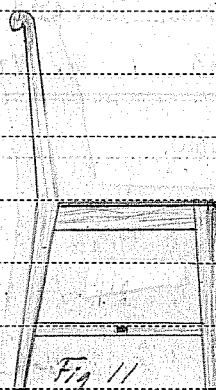

Fig 11

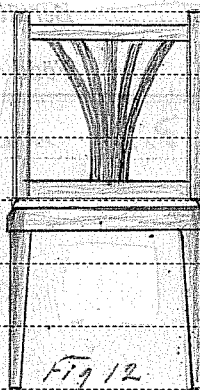

Fig 12

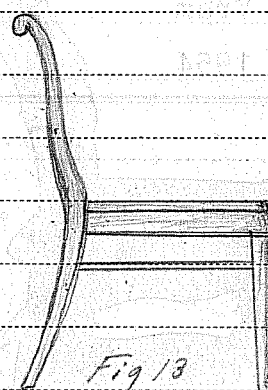

Fig 13

Stolar av björk målade eller benade.
Frambenen hade avrundet hörn

Stol av ljuspolerad björk med rattinsits.
Frambenen med avrundet hörn

Ungefärligt
utseende på en
gavel till hörsäte

Fig 16

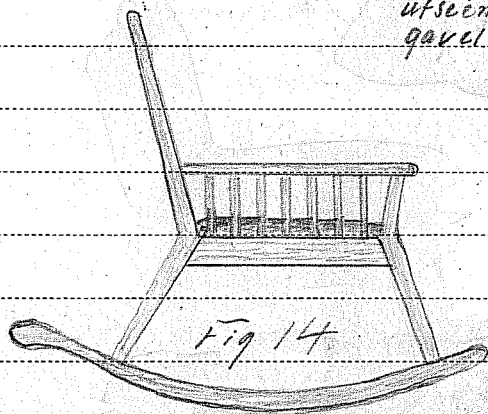

Fig 14

Fig 15

Nattstol för sjultar - nattastol.

Plålad jängla stol med jonn
spjäl i ryggen. Obs! Endast ungefärligt utseende

1 LUF 95

ACC. N:R M. 13567:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf 95

Butikshandel på Landsbygden.

Vad här nedan kommer att meddelas berör huvud-

Sakligen min födelseby, Stettilljunga - Stettelljunga,
Stette/jungum och år 1085 den Alonj **Preftelien-**

gum i Fårös - R. Gærre, Geri - J. Jrams sören - Vraa,

Vramb. Jag har förut delvis behandlat detta ämne i en frägelista
om handel och livet på färder vägar. Endast ungefär ligtidpunkt

kan angivas för de olika etapperna i butikshandeln på orten.

Under de tre första årtiondena av 1800-talet fanns ingen i

byn fast handel, utan endast tillfälligt handelsmän för-

säga befolkningsmen med nödvändighet varor, till en viss del.

Övrigt fick man handla i den närbelägna staden Kristianstad.

Omkring 1830 fanns den kungspast Jungs ärige bondsonen,

Nils Larsson det berättligt med anseendningen av en del

nödvändighetsvaror, varför han beslöt fa hem ett litet lager

kyrskedar, en del brutliga hemitralier, smus och tobak, mjölk, spelt

lim, malar m. fl. andra småsaker som det var dagligt brukat.

Han fick godgång men ville inte öfva ut sin handel, då han

2. LUF-95.

ACC. Nr M. 13567:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

inte tänkte fortsätta utan så småningom överta sin
fädernegård. Hämtade sina varor i staden en gång i
vegan, och då tog han med stricktråd på sådana varor
som han själv inte förde i lager. Detta första försökt med
butiks-handel slutade emellertid hastigt då fadern dog
just som Nils Karlsson blivit myndig. Han övertog
gården och därmed var handelen slut. Några år gick
innan ett nytt försökt gjordes, denna gång av en kvinna,
Dolla, hennes efternamn känner jag inte, fast hon levat så
långt, att jag minns henne. Dolla liksom Nils Karls-
son såluförde endast småting. En man från annan
ort skall under 1850-talet försökt konkurrera bort Dolla,
men det lyckades inte och han drog åter bort. Först på
1870-talet senare hälft kan man tala om en ordnad bu-
tiks-handel. Då byggde en man Sten Persson en särskild
butikslokal i anslutning till boingshuset. Vid ungefär
samma tid fann en smålänning till orten. Denne var
namn var Carlsson öppen för diverseaffär i Tollerpo.

3. LUF 95.

ACC. N:R M.

43567:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Sven Persson öppnade en väl sorterad specceri och diens
handel. Alltså var den första butitten en tröpmansbod.
Innehavaren, Sven Persson, var inflyttad till byn från en
grannort. Han hade från början valt handelsmannen
yttra och hade några år praktiserat som bodbiträde
— bottjällare. Han egnade sig uteslutande åt sin
handel och hade ingen bisyssla. Han var bottförings-
kunnig, vilket var nödvändigt på grund av handels
omfattning. Sven Persson var en i sin samhällsförhållning
bildad och ansedd man. Härtill kom att han i kläde-
dräkten avvek från fullt i byn, genom att han hade
fabrikstygger i kostymen och dagligen var klädd i störtlänge
fäst därav syntes inte mycket, då han hade ett långt, svart
fuktigt stögg. Just hade handeln i butiterna en viss
betydelse för bygdens utveckling. Det såldes för på
orten ej brukade varor, och vad en köpte skulle snart
även andra ha. Orten var visserligen fattig, men fullt
livligt och vad som förskaffades var brukligt på andra orter

sökte man tillgodogöra sig. Byn hade vid den tiden växelvis 800-1000 innevånare varför en handlare hade en stor handtrets. Detta ledde andra att sätta upp butiker, och det blev sämre inkomster, trots att allmänhetens behov växte. Sven Persson utstod dock Konturensen och en bidragande orsak här till var det intillvarande bränneriet vars delägare voro hans kunder av bekvämlighet sträl. Det var bekvämt att handla hos Persson, då man nästan dagligen hade årande till bränneriet. En del av dessa kunder bodde till och med i andra församlingar. När så posten ornade med brevinsamlingsställe hos handlanden, bidrog även detta att han fick behålla sina kunder, trots starkt konkurrens.

Lokal och inventariet. Lokalens utseende var ungefär som strissen å bilagan, utrymme och i enl. med strissen. I butiken hade man trevorne dihtar med lådor för specierier och annat, och längs väggarna hade man rioler för tyger glas och porstlin samt frostvaror. Det fanns en låg ställning för gryn och mjölsäckar och där

och där hade även ett sirapostet sin plats. Fram för ena dörren
stod ett glasträp med prydnadsvaror. I taket hängde diverse saker
såsom plåtspannar, lyttor, ryttsträpor och borstar, träffeglastor,
tagelborstar, ströborstar, trättufflor m.m. m.m. fram om dörren var
Gingar ridena väggen för spedar, grepar, stryfflar, liar och rivor.
I källaren hade man fat med fotogen, linolja, slantkar med
bomolja och terpentin, färger färra och uttrorda, krattningar
med vagnsmörja, sillatumor med mera. I butiken fanns
även hästfätor och hästskodöm samt spitr och möbl m.fl. saker.
På vinden hade man tapet lager, mjölsäckar, ärtbing, lager
av bruna böcker, rotting, listerförramar, frästar m.m.
Där uppe förvarade man även träffesäckarna. Det skulle
förra för långt att räkna upp allt som sålufördes. Man sålde allt
vad som inte fanns ansträffades. Vid den tiden köpte man
använda sig av reklamstyltar av vilka jag minns mycket
litet. Den enda stylt jag kommer ihåg var reklam för
Sytråd: jätten i lilla puttland, som av dröjarna blev bunden
med sytråd. I butiken hade man ingen eldstad. Belysning-
en

6. LUF-95.

ACC. N:R M. 13567:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Gestod av fotogenlampor - stora fetbrännare - och i senare
tid voro dessa 20" rundbrännare. Var det mycket trallit
vinter-tid brinna dessa både dag och natt för att hålla
temperaturen över 0°, samma för hållande i trontret
i denna lokal hade man ett skrivbord, ett par stolar ett
kassastäp och en hylla för trontorsböcker. Här hade man
även en hylla för papper, skrivböcker för strolan, stäl. och
glyertupennor m.m. sådant. De hygieniska förhållandena
voru tillfredsställande, fast de inte transtra skulle godtagits
i nuvarande tid. Speerri- och kolonialvarorna in-
köptes i staden av dörvarande grossister, vilkas namn
jag inte kan påminna mig. De flästa varor beständes
av kringresande expediter. De kommo regelbundet
körande i häst ekipage, med eller utan provlager.
Sedan telefon anstättats i början av 90-talet, då
Allm. tel. bolaget monterat upp sin station i Tollarp,
ringde man upp sina leverantörer som sände ut
varorna med järnväg, som tillkom 1881. Nästan alla

7 LUF 95.

ACC. N:R M. 13567:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

varer som salufördes voro nödvändighets varer i dåfida
hus håll och lantbruk. Visserligen förekom trans- och
tröpsta varer fast i ringe omfattning. Förtägs handla
bedravs inte. Till trans- och tröpsta varor räknades sådant
som man kunde undvara, eller blott tröpotes för att det
brukades av felt i steden, såsom finare knivar än den
vanlige fältniven, fotramar, siden band för häret
m.m. dyl.

Personal. Det gick lätt att få bod-biträde vid denna
tid. Ar bodbiträden i hembyns handelsbod är nu en pension-
erad lärare och en kyrkoherde i dundra trakters.

Dessa båda voro söner till en folktroloklärare i en grann-
församling. Det fordrades omkring tre års lärotid innan
de ansågo utbildade nog att sköta affär på egen hand. Arbets-
tiden var lång. Affären öppnades kl. 7 - på morgonen
och hölls ibland öppen ända till kl. 5 på kvällen.
Fritiden blev därefter, måltidersterna ej längre än
den tid man behövde äta. Trättist tilligt var endast söndagen
fritid.

8. LUF 95.

ACC. N:R M. 13567:24.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lönen var liten. Första året endast mat och husrum och möjligen lite fiottpänkar. De följande åren en liten kontantlön. Gratifikationer var nog sällsynta, möjligen lite fullklapp, och övertidsersättning förekom inte. Biträdet kallades bohållare eller boopang. Anställda biträden fick utföra de grövsta sysslorna först och främst. Samt hjälpa till att expijera i den mån som behövdes. Handlarens hustru brukade hjälpa till med kunderrisen och där så var fallet instruktuerades de anställda till en eller två pojkar. Biträdena behandlades väl, men hade lång arbetstid, nästan ingen fritid och liten lön. Vanligen fick de mat och husrum hos handlaren.

Kundtrötsen. Bestod av den kringliggande traktens folk som hade sin väg till by som hället och av andra längre bort boende, som där hade sin post eller järnvägsstation, och av dem som hade del i bränneri v.d. Kundservice. Alla varor sloges in i omslagspapper och

påsar samt lades ner i handens medhavda korgar och korgen, som handen själv fick medtaga hem.

Handlades myttern på en gång kunde det transte stäppas ner en gratistruål bland varorna och om det var en man fick han transte påfyllning i sin smaskosa eller blev bjuden på en cigarr. Var handen en kvinna kunde hon transte bli bjuden på kaffe eller ett glas vin. De flesta handerna kommo efter det egna dagsarbetets slut, men det fanns kunder hela dagen bland dem som under dagen hade andra ärenden till byn.

Betalning och bokföring. Mindre inköp betalades kontant eller genom leverans av ägg. De flesta inköpen gjordes på kredit genom uppställning i motboks - medbok. Det var s. k. årskredit. Betalningen skulle ske strax på nyåret, så snart handlaren hunnit skriva ut räkningen. Hade man inte kontanter tillgängliga fick man lämna

10. LUF 95.

ACC. N:R M. 13567:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Växel på beloppet. Om betalningen missköptes
blev det gnißel. Austängning för vidare inköp före-
kom inte. Detta stötte sig själv genom att kunden
avhöll sig från att handla tillika kunde betala,
för att inte utsätta sig för handlarens blandar, som
dock inte förekom i andras närvaro.

Det hände nog ibland att en handlare påförde en kund
något högre pris vid uppstrivning i motbete, men det
fick vanligen juden eller krämmarens själen "äta upp".

Det hände nog att handlarens kreditgivning rädde
någon i svår tid undan nöd, men vanligen "rättade
man munnen efter matsäcken". Många fordringar
prestributerades. Det ansågs naturligt med kreditgivning.
Även personer i god ekonomisk ställning begärde sig av
motbete. Det var så beträvnt att sända ett bud för att
handla och få det uppstrivet. Att detta betalnings-
system var betungande för både handlaren och
kunden gör man förstå och det berodde i flesta

11 LUF 95.

ACC. N:R M. 13567:27.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

fall på en slottslän mässig vana. Det var så bekvämt
med en otvungen.

Hembys gamla handelsbod är ännu kvar och
i samma familjs ägo, så vitt jag vet. Under vilka
förhållande den nu bedrivs känner jag inte till.

Stort på svaren å frågelista LUF 95

Stenö den 29 maj 1954

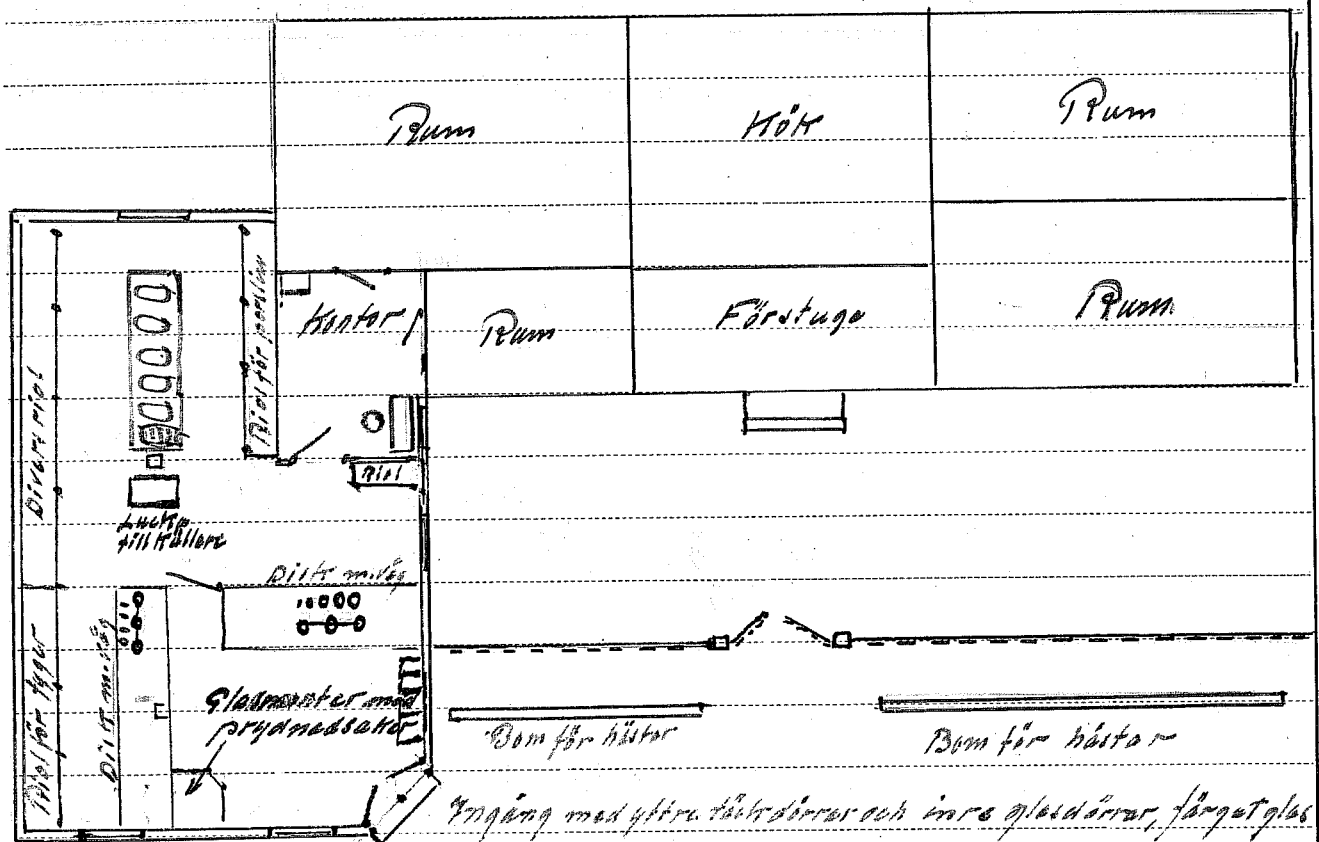
Wisslén

Tyver blev, även om nämnde Nils Larssons, noggrant
förde anteckningar, om inköpta varor, dess inköpspriser
och försäljningspris, förstärda genom eldsvåda 1926.

L 4 F 95. Bilaga

ACC. N:R M. 13567:28.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Dörrar på vindsgaveln
med halsbom över.

Ingång med yttre träddörrar och inre glasöppningar, färgat glas
Styft över dörren med text: Divershandel
Sv. Persson

Ungfärlig inredning i en divershandel på 1880-90-talen.